

КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ

ЗБІРНИК ТЕЗ

III ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ

"ДИТИНА У ТРИВОЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
РОЗВИВАЛЬНІ І ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ПРАКТИКИ"

31 ТРАВНЯ - 1 ЧЕРВНЯ 2021 РОКУ

**КИЇВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ТАРАСА ШЕВЧЕНКА
ФАКУЛЬТЕТ ПСИХОЛОГІЇ
КАФЕДРА СОЦІАЛЬНОЇ РЕАБІЛІТАЦІЇ ТА СОЦІАЛЬНОЇ ПЕДАГОГІКИ**

ЗБІРНИК ТЕЗ

III ВСЕУКРАЇНСЬКИЙ ФОРУМ ЗА МІЖНАРОДНОЇ УЧАСТІ
«ДИТИНА У ТРИВОЖНОМУ СЕРЕДОВИЩІ:
РОЗВИВАЛЬНІ І ВІДНОВЛЮВАЛЬНІ ПРАКТИКИ»
31 травня – 1 червня 2021

УДК 37.013:364 (477)

(043.2)

П 27

Друкується за ухвалою Вченої ради факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка (протокол №14 від 28.05.2021 року).

Дитина у тривожному середовищі: розвивальні та відновлювальні практики: Збірник тез (31 травня – 1 червня 2021 року, Київ) / за ред. О. В. Чуйко. – Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2021. – 130 с.

Рецензенти:

О. І. Власова – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри психології розвитку факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

А. М. Львовичкіна – доктор психологічних наук, професор кафедри соціальної роботи факультету психології Київського національного університету імені Тараса Шевченка

Редакційна колегія:

Данилюк І. В., доктор психологічних наук, професор

Максимова Н.Ю., доктор психологічних наук, професор

Чернуха Н. М., доктор педагогічних наук, професор

Чуйко О. В., доктор психологічних наук, професор

Байдарова О.О., кандидат психологічних наук, доцент

Збірник містить матеріали, присвячені дослідженню проблеми соціальної, правової, психологічної, фізичної безпеки дитини. Науковці і практики висвітлюють питання шляхів створення та підтримки комфортного і дружнього до дитини середовища. Представлені розробки будуть корисні фахівцям соціальної роботи та соціальної педагогіки, управлінцям освітньої та соціальної сфер, представникам недержавних громадських організацій, студентам і аспірантам галузі «Соціальна робота», усім, хто цікавиться інноваційними теоріями та практиками в галузі захисту дитинства.

Матеріали опубліковано в авторській редакції.

© Київський національний університет імені Тараса Шевченка, 2021

ЗМІСТ

Тетяна Алексєєнко Проблема безпеки і підліткових суїцидів у просторі медіанасилля й маніпуляцій	6
Анна Аязбаєва Мобільність дитини у соціальному середовищі	9
Ірина Бодрова Вплив гіпермедіатизації суспільства на професійне самовизначення індивіда	11
Анжела Борщевська Адиктивна поведінка підлітків в контексті тривожної реальності.....	14
Наталія Булатевич, Олена Селезньова Вплив стосунків з батьками на особливості прояву шкільної тривожності підлітків	17
Марина Васильєва-Халатнікова Соціально-педагогічні практики у сучасному інклюзивному просторі: реалії та перспективи	21
Євгенія Гладишко Перешкоди на шляху реалізації антибулінгової політики щодо створення Безпечного освітнього середовища	24
Анастасія Голотенко Кар'єрне консультування підлітків та молоді як технологія формування кар'єрної компетентності	27
Ольга Горбачевська Використання медійних ресурсів в організації культурно-дозвілєвої діяльності дітей дошкільного віку	30
Цзяхан Дун Соціальні мережі у контексті соціокультурної адаптації іноземних студентів	33
Ольга Кізь Депривація у батьківській сім'ї як загроза щасливому дитинству	36
Оксана Кікінеджи Егалітарне шкільне середовище: простір безпеки, підтримки та розвитку сучасної дитини	40
Олександра Козловська Вплив хатха-йоги на психоемоційний стан особистості	43
Олена Кравченко Моделі реабілітації співзалежних від алкогольної адикції осіб в США	46

міжнародний досвід : монографія / О. Янкович, О. Кікінежді, І. Козубовська, В. Поліщук, Г. Радчук та ін. Тернопіль: Осадца Ю.В., 2018. С.211–231.

3. Кулинич Х., Мухіна І., Кізь О. Попередження насилля в сім'ї: роль учителя початкової школи в організації просвітницької роботи з батьками учнів. Дитинство без насилля: суспільство, школа і сім'я на захисті прав дітей: збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції / за заг. ред. проф. О. Кікінежді. Тернопіль : Вид-во «Стереарт», 2014. С. 329-333.

4. Сучасні соціокультурні та психолого-педагогічні координати розвитку дитини : Матеріали Всеукраїнської (з міжнародною участю) науково-практичної конференції (19-20 квітня 2018 року, м. Тернопіль) / За заг. ред. Б. Б. Буяка, В. М. Чайки, М. О. Орап. Тернопіль : Вид-во Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка, 2018. С. 56-60.

Оксана Кікінежді, докторка психологічних наук, професорка
Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка

Егалітарне шкільне середовище : простір безпеки, підтримки та розвитку сучасної дитини

В умовах євроінтеграції і розбудови Нової української школи виявлення психолого-педагогічних механізмів створення егалітарно-освітнього середовища як безпечного, дружнього до дитини, в якому забезпечується повноцінний розвиток особистості, незалежно від її статі, віку, дієздатності, раси, культури, віросповідання, етнічності тощо, «майбутня життєва траєкторія людини» (В. Кремень) є гостро затребуваною проблемою сьогодення і суголосною чинним нормативно-правовим освітнім документам. Зокрема, метою Національної стратегії розбудови безпечного і здорового освітнього середовища у новій українській школі (Указ Президента України від 25 травня 2020 року № 195/2020), є формування безпечних, комфортних та здорових умов навчання в закладах освіти, освітнього середовища, яке забезпечує оволодіння учнями компетентностями, необхідними для життя, формування культури безпечної та здорової поведінки.

Отримання Україною офіційного статусу учасниці «Партнерства Біарріц» – міжнародної ініціативи рівних прав і можливостей для всіх та затвердження урядом Плану заходів партнерства створило підґрунтя для просвітницької діяльності з питань гендерної рівності в закладах освіти згідно із Законом про забезпечення рівних прав та можливостей жінок та чоловіків (2005 р.) Зокрема, у чинних документах зазначається, що Міністерство освіти і

науки України є відповідальним виконавцем за забезпечення наскрізності принципів гендерної рівності в освіті, що передбачає: розвиток безбар'єрного публічного простору, дружнього до сімей з дітьми та маломобільних груп населення; навчання дітей принципів рівності жінок і чоловіків; запобігання насильству; розроблення та затвердження Стратегії впровадження гендерної рівності у сфері освіти до 2030 року; запровадження антидискримінаційної експертизи освітнього контенту [1].

Егалітарно-освітнє середовище, на нашу думку, як основа соціокультурного становлення особистості, творчого самоздійснення дівчаток і хлопчиків як майбутніх громадян української держави, є релевантним паритетності і рівноцінності статей, і розглядається нами як гендерно справедливе у триєдиній структурі (творчо-розвивальне, безпечне та недискримінаційне), що ґрунтується на принципах соціальної справедливості, гендерної рівності, дитиноцентризму, егалітарності та паритетності статей.

Створення безпечного, розвивального та недискримінаційного середовища для обох статей, в якому інтегрується вроджена та соціальна місія егалітарної взаємодії дівчаток та хлопчиків через переборення, здавалося б, «природно властивої» віку тенденції до сегрегації у міжстатевих контактах, розвиток «різних біологічно, проте соціально рівноцінних особистостей», передбачає впровадження гендерного підходу у освітній простір сучасної школи. Така конструктивна взаємодія статей дає змогу здатність бачити в «іншій» статі людину з іншим світоглядом, культурою, почуттями і поважати її. Оскільки молодший шкільний вік є найбільш сензитивним для формування егалітарних гендерних уявлень, він має бути максимально насиченим практиками паритетності міжстатевих взаємодій. В процесі діяльності Науково-дослідного центру з проблем гендерної освіти і виховання учнівської та студентської молоді НАПН України – ТНПУ ім. В. Гнатюка, реалізації науково-дослідного проєкту на держзамовлення МОН України «Психолого-педагогічні механізми створення гендерно-справедливого середовища для дітей та молоді у контексті реалізації Концепції Нової української школи» (реєстраційний номер 0119U100477; керівник: дійсний член НАПН України, д.п.н., проф. Кравець В.П.) виявлено, що все вищеназване є індикаторами гендерного підходу і становить суть егалітарної соціалізації дитини.

Настанови гуманістичної педагогіки є засадничими у розробці та впровадженні новітніх гендерно-освітніх технологій для дітей молодшого шкільного віку (В. Сухомлинський, Г. Ващенко, С. Русова, А. Макаренко, К. Ушинський та ін.). Дороговказом для гендерного виховання слугують слова Великого Добротворця Василя Сухомлинського «Виховання справжніх чоловіків і справжніх жінок починається з формування громадянських якостей особистості».

Гендерний підхід передбачає створення умов для максимальної самореалізації і розкриття здібностей дівчат і хлопців у процесі педагогічної та батьківсько-дитячої взаємодії. Президент НАПН України В. Кремень наголошує: «Дитиноцентризм на загальносуспільному рівні стверджує не «показушне» гасло «Усе краще – дітям!», а погляд на дитинство як повноцінне життя людини, на дитину як повноцінну особистість, рівноправного члена суспільства, визнає її індивідуальність і створює необхідні умови для її становлення і розвитку. На принципах інноваційності і дитиноцентризму має будуватися вся освітня діяльність, вся система відносин у суспільстві, ставлення дорослих до дітей» [2, с. 412-413]. Мова йде про визнання самоцінності дитинства, особистісно орієнтоване навчання і виховання, реалізацію культуротворчої функції в новій, розвивально-освітній парадигмі, системний і суб'єктний підходи до гендерної соціалізації дитини на засадах гуманізму та демократизму (Г. Балл, М. Боришевський, В. Васютинський, Т.Говорун, С. Максименко, Р. Павелків, Ю. Приходько, С.Сисоєва, О. Сухомлинська, О. Савченко, Т. Татенко, Т. Титаренко та ін. учені).

Учені наголошують, що саме першому вчителю належить бути «повноцінно функціонуючим» організатором творчо-розвивального середовища для відкриття унікального «Я» кожної дитини, незалежно від її статі. У спільній діяльності та діалозі педагога з дитиною у початковій школі «народжується» «особистість майбутнього» як активний та творчий суб'єкт діяльності (М.Боришевський, Г.Костюк, С.Максименко, Р.Павелків, Ю.Приходько, М.Савчин, Н. Шевченко та ін.).

Пошук дієвих механізмів формування егалітарного, безпечного та дружнього до дитини шкільного середовища у національній освітньо-виховний простір передбачає методологічне обґрунтування особистісно-егалітарного підходу як базового щодо формування гендерних компетентностей у всіх учасників соціокультурної взаємодії на основі «педагогічної матриці» національної гуманістичної спадщини, здійснення аналізу психологічних механізмів статевої поведінки зростаючої особистості, їх змісту та форм у системі патріархальних та егалітарних орієнтацій; виявлення характеру міжстатевих взаємин представників обох статей на основі рівності-нерівності, домінування-підлеглості; визначення критеріїв гендерної взаємодії в батьківсько-дитячих взаєминах з метою попередження домашнього та інших форм насильства над дітьми; розробки психодіагностичного інструментарію для вивчення феномену дитячої субкультури зі врахуванням вікових та етнокультурних особливостей, створення ефективних шляхів психолого-педагогічного супроводу для дітей, педагогів, батьків у тріаді – родина-школа-група; утвердження егалітарних сімейних цінностей і поширення засад усвідомленого, відповідального, батьківства [3].

Виявлення соціопсихологічних чинників формування безпечного та дружнього до дитини середовища, поширення кращого досвіду партнерства освітніх закладів, родин, громадськості з метою розвитку паритетних стосунків у батьківсько-дитячій та педагогічній взаємодії дасть можливість реконструювати патріархальні гендерні стереотипи у свідомості дітей та дорослих, розвивати егалітарний світогляд нової генерації громадян та громадянок України.

Список використаних джерел:

1. МОН виконує зобов'язання в межах міжнародної ініціативи «Партнерство Біаррріц» з утвердження гендерної рівності. URL: <https://mon.gov.ua/ua/news/mon-vikonuye-zoboviazannya-v-mezhah-mizhnarodnoyi-iniciativi-partnerstvo-biarric-z-utverdzhennya-gendernoyi-rivnosti-sergij-shkarlet>. (дата звернення: 10.02.2021)
2. Кремень В. Г. Філософія людиноцентризму в стратегіях освітнього простору. Київ : Педагогічна думка, 2009. 520 с.
3. Сучасні стратегії гендерної освіти в умовах євроінтеграції : збірник матеріалів Міжнародної науково-практичної конференції (10–11 вересня 2020 р., м. Тернопіль) ; за заг. ред. В. П. Кравця, О. М. Кікінежді. Тернопіль : ТНПУ, 2020. 288 с. http://dspace.tnpu.edu.ua/bitstream/123456789/16221/1/Zbirnyk%20tez_Gender_2020.pdf#page=153

Олександра Козловська студентка бакалаврату факультету психології,
Київський національний університет імені Тараса Шевченка

Вплив хатха-йоги на психоемоційний стан особистості

У всі часи йога для людини була вченням, оточеним масою домислів і стереотипів. Все тому, що далеко не кожна людина здатна зрозуміти, як вона допомагає керувати людським життям, досягати успіху в певних аспектах. Загалом, якщо говорити про йогу, то незалежно від патофізіологічного шляху, йога виявила безпосередні психологічні наслідки: зниження тривожності і підвищення відчуття емоційного, соціального і духовного благополуччя. Galantino опублікував системний огляд ефектів йоги на дітей. Ці огляди сприяли проведенню широкого кола досліджень, що підтверджують позитивний вплив йоги на здоров'я.

Сьогодні йога все частіше розглядається, як мистецтво і наука встановлення рівноваги в житті кожної особистості, адже причина відсутності в житті рівноваги і поміркованості досі залишається актуальною. (Н.Шривастава, Й. Раманантата, U.Rai, G. Kalbermatten і ін.).